

MARCEL VAN HOEF
SCHILDERT
MET TEMPERA

'MIJN WERKDAG BEGINT MET *het breken van een eitje*

“Je pakt het ei, breekt het, mengt het met olie en water en je bent een kwartier verder. Pas dan zet ik de eerste kwaststreek.” Voor Marcel van Hoef is het maken van verf een dagelijks ritueel om de juiste focus te krijgen voor het schilderen. Zijn schilderijen zijn bijna aaibaar, anders dan ze op een foto overkomen. “De techniek waarmee ik werk, ei-tempera, laat zich heel moeilijk fotograferen, omdat je het zachte van de verfhuid alleen maar ervaart als je voor het doek staat.”

Tekst: MARIO BROEKHUIS | Fotografie: THEO TANGELDER

Marcel van Hoef schildert geen spectaculaire situaties of gebeurtenissen, maar geeft aandacht aan het kleine, alledaagse. Een blaadje dat wegdrijft, een schaduw die over een oppervlak verandert van kleur. Bij die verstilling past het zachte van tempera. Tempera, Latijn voor ‘mengen’, was van de klassieke oudheid tot in de middeleeuwen de belangrijkste verfsoort, gemaakt door pigment op te lossen in een emulsie, meestal eigeel. Door olie of

water toe te voegen wordt de verf dikker of juist vloeibaarder. Het is uit beeld verdwenen na de uitvinding van de olieverf, met name

door de kant-en-klare verf uit tubes. Jammer, zegt Marcel, die vindt dat een schilder de materie dient te beheersen: “Vanuit ambachtelijke kennis kun je vrijheid krijgen in hoe je daarna schildert. Door *trial and error* ontdek je wat het doet. Zo heb ik een eigen werkwijze ontwikkeld die je niet in boekjes vindt. Er zijn weinig schilders die met tempera werken omdat het arbeidsintensief is en je kennis moet opbouwen van pigmenten. Daar kun je over lezen, maar je moet het vooral ervaren.”

Eigeel is de basis van tempera.

Het ochtendritueel om tempera aan te maken.

Kennis van pigmenten kun je opzoeken, maar moet je volgens Marcel vooral door ervaring opdoen.

Gelaagdheid

Tijdens zijn opleiding, na een tip van een schilderdocent, zocht Marcel in de bibliotheek naar het basisrecept van tempera. Een week later kwam hij met pigmenten en eitjes op school. "Iedereen lachte mij uit, maar ik ben er nooit mee opgehouden. Het bijzondere van tempera is dat je enerzijds kraakheldere kleuren krijgt, terwijl anderzijds de verf mat en zacht is. Ook als je schuin naast het doek staat, blijf je alles zien en heb je bijna nooit last van valse glans. Eigeel zorgt ervoor dat je olie en water kunt binden. Scheikundig is het een emulgator. Dus als ik pigmenten meng met ei kan ik olie toevoegen en wordt

de verf rijker, vetter. Je kunt spelen met vet en mager door meer of minder olie toe te voegen. En je kunt het transparant maken door het met water te verdunnen. Dat levert een karakteristiek op die op geen enkele andere verfsoort lijkt. Met heel veel dunne lagen bouw ik er een schilderij mee op en juist door die gelaagdheid krijg je het ruimtelijke dat ik in ieder schilderij wil oproepen. Je kijkt er een beetje doorheen. Heel dichtbij blijf je de onderliggende lagen zien. Als je een rimpeling, dus een glinstering in het water er in één laag opzet, denk je: da's niks, je ziet alleen maar een streepje. Maar juist door het tel-

kens over te schilderen breng je er een suggestie van diepte in. De reflecties die je in het water ziet zijn dus repeterend geschilderd, waarbij je constant bezig bent met de kleur die per laag verandert en met de grens van de vorm, waar je soms overheen gaat en soms net niet. Daardoor blijf je die gelaagdheid zien. Als je binnenkomt kan het je van een afstand gelijk raken, maar als je ernaartoe loopt moet iedere vierkante decimeter en ieder detail nog net zo blijven boeien.

Ik heb een vrij beperkt arsenaal aan pigmenten. In elk schilderij van mij komt gele oker voor, een aardpigment

Mengen van eigeel, olie en pigment.

uit het Franse Roussillon. Je krijgt er een prachtig warme gloed in het zonlicht mee. Als je er wit overheen schildert, schijnt het oker erdoor en dat geeft warmte door een koel oppervlak. Een handtekening in mijn werk is mangaanblauw, het restproduct van een industrieel proces. Het is stralend, helder en transparant. Als ik het op het doek zet, is het een beetje ijel en doet het denken aan glas. Het is als

'Een schilderij is een traag ding. Wil je het echt diep voelen, dan zul je de tijd moeten nemen'

Verstillend van het alledaagse.

de reflectie op water op een zonnige dag. Omdat het zo ijel is, geeft het mij een gevoel van herinnering. Alle randen van mijn doeken hebben mangaanblauw, daarmee leid ik mijn beeld in. Soms markant, soms subtiel. Mangaanblauw wordt niet meer gemaakt, maar gelukkig heb ik nog twee kilo waar ik de rest van mijn leven mee kan doen."

Toompje kippen

Marcel wist twee jaar geleden zijn ideaal van een toompje kippen achter in de tuin in Nederweert te verwezenlijken. Drie wyandottes en twee hennep van een onbestemde herkomst. "Ik vond kippen altijd al leuk, grappig, maar in de stad, waar ik 25 jaar gewoond heb, kon ik ze niet houden. Vorig jaar was het nog een minimaal aantal eitjes, nu van iedere kip iedere dag een ei. Ik heb niet iedere dag vijf eieren nodig voor mijn schilderen. Het ei dat je aanmaakt voor de verf moet je diezelfde dag opmaken, anders bederft het. Als je het in een potje laat zitten gaat het erg stinken. Mijn werkdag begint daarom met het breken van een ei en dat is tegelijkertijd een soort ritueel om de juiste focus te krijgen voor het schilderen. Je pakt het ei, breekt het, mengt het met olie en water, gaat pigment

"Als je een rimpeling in het water tekens overschildert komt er een suggestie van diepte in."

Marcel in het ruime atelier achter zijn woning in Nederweert.

'Bridge': "De boomstam vertelt het verhaal van het leven, duidelijk gescheurd. Je ziet het patroon van de schors langzaam overgaan naar het licht. Het gaat ook om wat je niet schildert, je kadert het tot de kern en dan gaat het alleen nog maar over de brug, zonder dat je ziet waar hij naartoe leidt. Er is even een suggestie van wat er op de oever staat, maar meer ook niet. Je kunt het zelf invullen."

Werk met de naam 'Forest', een meter breed en anderhalve meter hoog. "Bijna op ware grootte. Alles is natuur, niets is door de mens bepaald. Wat mij treft is het fantastische contrast tussen de roodachtige blaadjes en de groene omgeving. Alsof je in de jungle een laan van rode blaadjes ziet hangen en daarbij het eendenkroos dat van kleur verandert door het spel van licht en schaduw. Het leidt je oog naar een soort centrum. Het gaat ook erg over ruimte, hoe je ruimte in het beeld beleeft."

fijnrijven en je bent een kwartier, twintig minuten verder. Pas dan zet ik de eerste kwaststreek op het doek." Op de werktafel staan pigmenten aangelengd met water in potjes. Kleine beetjes daarvan komen op zijn palet en hij mengt het ei er pas door als hij een kleur nodig heeft. Wanneer hij begint op een strak linnen doek of een houten paneel is de eerste stap het 'opbouwen van een huid', zoals Marcel dit noemt. "Met hele dunne lagen witte of grijze verf. In die eerste laag zitten gelijk vier, vijf eieren." Wanneer tempera eenmaal op het doel is geschilderd, droogt het geurloos op. Het rot niet. "Iedere verf heeft zijn geur. Bij acryl is dat zo weg, want dat droogt op als geurloos plastic. Olieverf blijft je een tijdje ruiken,

"Het is wat mensen raakt, omdat ze het herkennen"

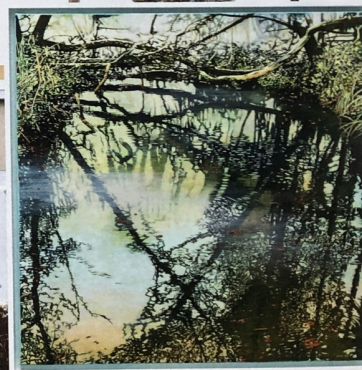
net als tempera, maar ook daarbij verdwijnt het. De verf zelf is enorm duurzaam en hard. Het is nog goed op iconen uit de zesde eeuw. Het is zeker milieuvriendelijk; weliswaar zijn bepaalde pigmenten giftig, maar je versplijt bijna niks. Ik maak de verf aan die ik nodig heb en maak die op."

Echt en onecht

Marcel maakt foto's van het licht, het water en de schaduwen die hem inspireren. "Meestal combineer ik dingen uit verschillende foto's, want het gaat mij niet om het anekdotisch naschilderen van een bepaalde plek. Het is een voorstelbare werkelijkheid, geen fotografisch realisme. Toch is het onmogelijk om dit zonder foto's te maken, want er zit zoveel detaillering in de patroonmatigheid, het repeteren van de natuur. Zoals het licht door bomen komt en welke vorm dit oplevert; dat vanuit mijn herinnering schilderen gaat niet."

In ieder schilderij zit een ongekennde detaillering, zoals van een beekje dat door het Limburgse Leudal meandert. Het is hooguit een paar vierkante meter water: "Er zit een element van tijd in, de suggestie van altijd het-

zelfde zijn, wat het natuurlijk niet is. Je ziet de ondiepte aan de oever, de diepere, donkere delen, waardoor je de reflectie ziet van de bomen die niet op het schilderij staan, het zonlicht dat over het water strijkt, waardoor het de vorm doorbreekt, en er drijven blaadjes op het water. Het zijn verschillende werkelijkheids-lagen door elkaar heen, waardoor je het spel tussen echt en onecht op de spits drijft. Het is wat mensen raakt, omdat ze het herkennen, maar alleen wanneer je de rust hebt om het te zien. Als je op je telefoon op Instagram vijftig beelden voorbij swipt, wat heb je dan gezien? Niets. Een schilderij is een traag ding. Wil je het echt diep voelen, dan zul je echt de tijd moeten nemen om het beeld te ervaren. Pas dan kan een kunstwerk tot je komen. Wie daar gevoelig voor is, vindt mijn werk mooi." 🌿

Een paar vierkante meter water geschilderd in het Leudal: "Je zoekt naar motieven die beeldend interessant zijn, zoals de x-vorm die in de reflectie van de boomstammen ontstaat."

Meer weten en zien? Kijk op www.marcelvanhoef.nl